

LAUSUNTO

Helsinki, 16.2.2018

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

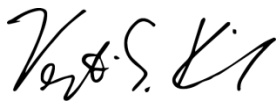
Viite: STM095:00/2012

Asia: Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi lääkelain sekä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselta annetun lain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 226 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Päivi Opari, paivi.opari@soste.fi, p. 040 588 6154

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- SOSTE kannattaa apteekkien määrän hallittua lisäämistä viranomaisvalvonnassa.
- Apteekkien määrän kasvamisen vaikutuksia tulee seurata, jotta ei käy esimerkiksi niin, että apteekkien määrän kasvaessa niiden koko pienenee siinä määrin, että reseptilääkkeiden apteekkikohtainen saatavuus heikkenee.
- SOSTE kannattaa apteekkien perustamista sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikköjen yhteyteen. Tämä lähtee palvelujenkäyttäjien tarpeista ja hyödyttää samalla myös alueen muita asukkaita.
- SOSTE kannattaa sosiaalihuollon palveluasumisyksiköille säädettävää oikeutta ylläpitää yhteiskäyttöön tarkoitettua lääkevarastoa asumispalveluasukkaiden ennakoimattomia tai tilapäisiä lääkitystarpeita varten.
- SOSTE korostaa, että lääkevaraston ylläpitämisestä aiheutuvat mahdolliset kustannukset tulee rahoittaa muutoin kuin sisällyttämällä kustannukset asukkailta perittäviin asiakasmaksuihin.

LAUSUNTO

Hallituksen esityksessä ehdotetaan tehtäväksi pääosin apteekkitoimintaan vaikuttavia muutoksia lääkelakiin. Esitys on osa pidempää apteekkitoimintaan vaikuttavaa muutosten prosessia ja nyt lausuttavana olevan esityksen merkittävimmät muutokset ovat apteekkitoiminnan entistä joustavampaa perustamista koskeva 41 § sekä sosiaalihuollon palveluasumisyksiköiden lääkevarastoja koskeva 65 a §.

Ohessa SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n näkemykset esitettyihin muutoksiin:

Uusien apteekkien perustamisen laajentaminen

SOSTE kannattaa apteekkien määrän hallittua lisäämistä viranomaisvalvonnassa. Suomessa apteekkien määrä asukaslukuun suhteutettuna ja apteekkien aukioloajat ovat tälläkin hetkellä kohtuullisen hyvällä tasolla verrattuna muihin Pohjoismaihin, mutta tässä on alueellista vaihtelua. Lisäksi ihmisten ostotottumukset, toiveet ja tarpeet muuttuvat esimerkiksi elintarvikeliikkeiden aukioloaikojen laajamittaisen vapauttamisen myötä. SOSTEn näkemyksen mukaan apteekin perustamisessa tulee ottaa huomioon lääkettä käyttävien ihmisten tilanne ja tarpeet, ei pelkästään laskennallista lääkkeiden saatavuuden turvaamista.

SOSTE kannattaa kehitystä, jossa apteekkeja perustetaan sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköiden, kuten sairaaloiden, päivystysten ja tulevien sote-keskusten, yhteyteen. Apteekkipalvelut ovat sairaalasta kotiutuvan tai lääkärin vastaanotolla käyneen henkilön kannalta keskeisen tärkeitä. Vaikka esimerkiksi päivystyksestä saattaa illalla saada mukaansa ensimmäisen vuorokauden tarvetta vastaavan lääkeannoksen, sujuvoittaa päivystyksen läheisyydessä olevan apteekki lääkehoidon

alkamista potilaan kannalta merkittävällä tavalla. Tällöin sairastavan ihmisen ei tarvitse seuraavana päivänä lähteä erikseen hakemaan tarvitsemaansa lääkettä. Tämä vähentää myös sekä potilaalle että yhteiskunnalle kohdistuvia matkakustannuksia. Useissa sairaaloissa eri puolilla Suomea suunnitelmia avoapteekin perustamisesta hoitopaikan yhteyteen on jo tehtykin. Samalla nämä avoapteekit palvelevat muita alueen asukkaita.

Apteekkien määrän lisääminen tulee ainakin jossakin määrin edistämään alan kilpailua, mitä voidaan lähtökohtaisesti pitää positiivisena lääkkeen käyttäjien kannalta. Kilpailu lääkkeen hinnoilla ei ole nykyisen lainsäädännön puitteissa mahdollista, mutta kilpailu voi esimerkiksi pudottaa muiden apteekissa myytävien tuotteiden hintoja tai parantaa palvelua entisestään.

Toisaalta on myös huomioitava mahdolliset riskit. Esimerkiksi jos reseptilääkkeiden saatavuus heikkenee apteekkien lukumäärän kasvaessa ja apteekkien koon pienentyessä, on kokonaisvaikutus lääkkeen käyttäjän kannalta negatiivinen.

Tämän vuoksi SOSTE näkee tärkeäksi, että erilaisia apteekkitoiminnan muutoksia tehdään pienin askelin ja muutosten vaikutuksia pyritään ennakoimaan esimerkiksi ulkomaisia kokemuksia hyödyntäen. Samoin on tärkeää, että muutosten vaikutuksia seurataan ja arvioidaan koko ajan ja että niihin pystytään tarvittaessa reagoimaan ja tekemään korjausliikkeitä.

Sosiaalihuollon palveluasumisyksiköiden lääkevarastot

SOSTE kannattaa sosiaalihuollon palveluasumisyksiköille säädettävää oikeutta ylläpitää yhteiskäyttöön tarkoitettua lääkevarastoa asumispalveluasukkaiden ennakoimattomia tai tilapäisiä lääkitystarpeita varten. Tarkoitus on pitää lääkevarasto suhteellisen suppeana eli asukkaiden lääkkeet hankitaan jatkossakin pääasiassa avohuollon apteekista. Asumisyksikössä oleva lääkevarasto kuitenkin sujuvoittaa hoitoa ennakoimattomissa tilanteissa ja muissa poikkeustapauksissa.

Potilasturvallisuuden kannalta on olennaista, että lääkkeen noutaminen lääkevarastosta edellyttää terveydenhuollon ammattilaisen antamaa lääkemääräystä ja että toteutettu lääkehoito dokumentoidaan asianmukaisesti.

SOSTE pitää tärkeänä, ettei lääkevaraston ylläpitämisestä aiheutuvia mahdollisia kustannuksia sisällytetä asiakkailta perittäviin asiakasmaksuihin, vaan tarvittava rahoitus järjestetään muulla tavoin.

Muut muutokset

Esitykseen sisältyy lisäksi muutoksia, jotka koskevat esimerkiksi lääkkeiden hyviä tuotantotapoja, apteekkilupien ilmoitusmenettelyä ja luvan myöntämisprosessia sekä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen tiedonsaantioikeuksia, oikeutta periä vuosimaksuja ja oikeutta sulkea apteekki väliaikaisesti tietyissä potilasturvallisuutta uhkaavissa tilanteissa. SOSTELLA ei ole näihin ehdotuksiin huomautettavaa.

Lopuksi

Lääkkeiden vähittäismyyntihinnat ovat Suomessa naapurimaita kalliimmat, potilaiden maksamat omavastuut ovat korkeat ja ero tukkuhintojen ja vähittäismyyntihintojen välillä on suuri. Kaiken kaikkiaan sairastamisen hinta on Suomessa korkea ja SOSTE näkee, että sairastavan henkilön kokonaismaksutaakkaa pitää saada alemmaksi. Taloudelliset tekijät eivät saa muodostua tarvittavan hoidon esteeksi. Esimerkiksi Katri Aaltosen väitöskirjassa (2017) todetaan, että jopa viidennes suomalaisista jättää ainakin joskus lääkkeitä ostamatta tai muita hoitoja käyttämättä kustannusten vuoksi. Useimmiten lääkkeitä ja hoidoista joutuvat tinkimään pienituloiset potilaat, joiden terveydentila on huono. Tilanteeseen tulisi etsiä ratkaisua terveys, turvallisuus ja lääkkeiden käyttäjän etu edellä.

Vaikka lausuttavana olevassa esityksessä esille tuotujen Fimean tekemien selvitysten mukaan ei voida luotettavasti osoittaa, että apteekkijärjestelmän sääntelyn purkaminen alentaisi pitkällä aikavälillä lääkkeiden hintoja, on kuitenkin muilta aloilta näyttöä ja kokemusta siitä, että kilpailun lisäämisen seurauksena hinnat lähtevät laskuun. Lääkkeiden hintojen laskemista voisi siten tehostaa apteekkien välisen hintakilpailun salliminen. Tämän toimivuutta ja vaikutuksia voisi testata määräaikaisella kokeilulla kohdistuen esimerkiksi muihin kuin reseptilääkkeisiin, kun lääkelain uudistamisen seuraavia askelia suunnitellaan.

SOSTE korostaa, että laadukasta, asiakkaan tarpeista lähtevää neuvontaa ei saa vaarantaa apteekkitoimintaa uudistettaessa. Hyvä neuvonta ja ohjaus on kaikille lääkkeen käyttäjille tärkeää. Monille erityisryhmille henkilökohtainen ohjaus on erityisen tärkeää.